

Stefan Moysa

"Der Glaube in Kurzformeln : zur theologischen und sprachtheoretischen Problematik und religionspädagogischen Verwendung der Kurzformeln des Glaubens", Leo Kerrer, Mainz 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/3, 207-208

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

minanie, nauka), charyzmaty poznania (wiara) i charyzmaty działania (uzdrowienia, cuda). Z działaniem Ducha Świętego jest też związane istnienie Chrystusowego Ciała, któremu św. Paweł wiele uwagi poświęca.

Wreszcie Ewangelia, którą św. Paweł utożsamia ze słowem Bożym, jest mocą Bożą, która zbawia. W niej Chrystus woła człowieka, jest ona słowem krzyża, łaski i życia. Dzięki niej wydarzenie Chrystusa się rozszerza i ogarnia ludzkość. Ma ona być przyjęta we wierze, która jest zasadniczą odpowiedzią człowieka na słowo Boże.

Teologia Pawłowa nabiera w interpretacji Schliera szczególnej wymowy. Zostaje w niej ukazany wymiar Chrystusowego misterium i jego oddziaływanie. Stąd też książka jest przykładem egzegezy i teologii duchownej w najlepszym tego słowa znaczeniu.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Leo KARRER, *Der Glaube in Kurzformeln. Zur theologischen und sprachtheoretischen Problematik und zur religionspädagogischen Verwendung der Kurzformeln des Glaubens*, Mainz 1978, Matthias-Grünwald-Verlag, s. 297.

Od dłuższego czasu pojawiają się, zwłaszcza w krajach języka niemieckiego, próby dążące do ujęcia wiary chrześcijańskiej w krótkie formuły, wyrażające to co dla niej istotne, a także pragnące osiągnąć współczesnego człowieka i być wyrazem jego osobistego przeżycia. Równocześnie narasta literatura dotycząca problematyki teologicznej w tych formułach zawartej. Autor książki daje zarówno pewne systematyczne podsumowanie wyników tych badań, jak też dalsze wyświetlenie zagadnienia, przy czym jako zasadniczą oś swoich rozważań przyjmuje pewne napięcie istniejące w tych formułach; napięcie mianowicie między teologiczną treścią, jaką mają wyrażać, a formą językową, którą przyjmują.

W celu wyjaśnienia tego napięcia autor rozważa wpieryw sytuację religijną, jaka stała się okazją do powstania formuł wiary, a mianowicie sytuację świata zsekularyzowanego i pluralistycznego, która wymaga świadectwa o identyczności chrześcijańskiej. Celem lepszego uwydatnienia tej konieczności świadectwa, Karrer przedstawia dyskusję teologiczną, która toczy się wokół tych formuł.

Mimo specyfiki sytuacji dzisiejszej, konieczność takiego świadectwa o wierze istniała zawsze, a dowodem tego są między innymi skrócone formuły w Piśmie św., których tam jest wiele. Między innymi autor szerzej mówi o tak zwanym Szema Izrael (Ppr 6, 4) i formułach Przymierza (np Wj 6, 7; Ppr 26, 17). W ramach Nowego Testamentu omawia tak zwane homologie czyli wezwania Chrystusa (np Rz 10, 9) lub formuły wiary (np 1J 4, 15). Te formuły zostają usystematyzowane, przy czym Karrer wskazuje na ich podstawowy charakter polegający na tym, że są zasadniczym ośrodkiem wiary, ale też wywołują opór i zgorzenie.

Następnie autor przechodzi do rozważenia podstaw teologicznych uzasadniających krótkie sformułowania wiary. Widzi je w dialogowym i personalistycznym charakterze wiary i objawienia, jak również w zasadzie hierarchii prawd objawionych. Z tych bowiem zasad wynika, że prawdy wiary należy wyrazić w sposób organicznie ze sobą powiązany, uwydatniając różnicę między prawdami ważniejszymi i mniej ważnymi oraz używając języka współczesnego.

Odpowiednikiem treści prawd jest język, którym się je wyraża. Autor szeroko rozważa teorię języka i wyprowadza z niej wniosek, że teologia musi zawsze przekraczać swój aktualny sposób mówienia. Formuły wiary pełnią taką funkcję, przy czym to przekraczanie dokonuje się we współpracy z magisterium Kościoła, który wobec nich ma taką samą rolę do spełnienia, jak wobec wszystkich innych określeń dotyczących wiary, na przykład dogmatów.

Powinno zachęcać do tworzenia takich formuł, stawiać je na usługi wiary Ludu Bożego, ewentualnie w razie potrzeby deklarować ich niezgodność z tą wiarą.

Dalej następuje analiza czynników formalnych determinujących formuły wiary. Spośród nich autor wymienia usytuowanie w życiu (*Sitz im Leben*), wielość wynikająca z różnych kontekstów sytuacyjnych (pluralizm) oraz charakter kościelny, przy czym wskazuje głównie na ich stosunek do tradycyjnych symboli. Wśród tych czynników szczególną uwagę poświęca autentyczności sformułowań wiary. Problem autentyczności stawia autor w kontekście związku, jaki istnieje między wiarą wyrażaną przez formuły a sytuacją, w której ta wiara zostaje wyrażona. Podkreśla przy tym mocno, że wierność formuły dla wiary Ludu Bożego jest jej istotnym momentem, którego zaniedbanie podcina w ogóle samą rację bytu takiej formuły. Zagrożenie autentyczności widzi autor zarówno w redukcji prawd i niedozwolonym ich uproszczeniu, jak też w utraceniu sensu na skutek usztywnienia i skostnienia.

Ostatni rozdział jest poświęcony pedagogicznym i katechetycznym zastosowaniom. Nie chodzi tu o recepty na nauczanie, ale o wyjaśnienie znaczenia, jakie może mieć w nauczaniu religii kategoria tego, co jest dla wiary fundamentalne. Autor wyjaśnia też rolę formuł w kształceniu języka religijnego.

Książka ujmuje więc całościowo problematykę formuł wiary i wchodzi w jej szczegóły. Odnacza się chęcią posunięcia naprzód tej problematyki, ale również pewnym zrównoważeniem i wiernością podstawowym zasadom wiary i teologii. Posiada dlatego duże teologiczne i pastoralne znaczenie.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Walter KASPER, *Zukunft aus dem Glauben*, Mainz 1978, Matthias-Grünewald-Verlag, s. 112.

Kilka artykułów i odczytów wygłoszonych z różnych okazji zostaje tu zgrupowanych wokół tematu przyszłości. Mowa jest więc kolejno o życiu chrześcijańskim inspirowanym przyszłością, o przyszłości człowieka, duchowości chrześcijańskiej, Kościoła i kapłana.

Przyszłość jest wyzwaniem dzisiejszego świata skierowanym pod adresem chrześcijaństwa. Pod wpływem tego wyzwania teologia odkryła przyszłościowy wymiar całego chrześcijańskiego posłannictwa. Równocześnie Ewangelia uczy patrzeć na ludzkie dążenia ku przyszłości i nadaje im sens, gdyż sama jest posłaniem o przyszłości absolutnej i transcendentnej, jaką daje Bóg. Posłanie o przyszłości wymaga dokonującej się praktyki w teraźniejszości.

Mimo, że człowiek jest dziś ośrodkiem wszystkich dążeń, daje się jednak zauważyć głęboki kryzys samego człowieczeństwa. Człowiek utracił świadomość tego, kim jest. Odnalezienie człowieczeństwa możliwe jest tylko w Bogu jako absolutnie i w Jezusie Chrystusie ukrzyżowanym, który daje najwyższy wyraz temu, kim jest człowiek.

Z kolei mówi autor o tym, jaką przyszłość ma pobożność chrześcijańska. Powinna ona odzwierciedlać w sobie cechy pobożności biblijnej, którymi są bojaźń Boża, wolność i sprawiedliwość względem drugiego człowieka. Pobożności nie da się wymusić. Jest ona darem Ducha Świętego.

Pod znakiem przyszłości stoi również Kościół. Głosi bowiem przyszłość, którą tylko Bóg może dać. Koncentruje się ona w Jezusie Chrystusie ukrzyżowanym. Osiągnąć ją można przez naśladowanie ukrzyżowanego w wolności i dzięki mocy Ducha Świętego.

Wreszcie autor wchodzi głęboko w sytuację współczesnego kapłana. Wymaga ona refleksji nad sprawami najbardziej podstawowymi, gdyż współczesne problemy teologiczne jakby koncentrują się w kapłaństwie. Autor stara się dać odpowiedź na niektóre tego rodzaju problemy. Mówi, że kapłan musi być człowiekiem Bożym, mówiącym i działającym z pobudek wiary. Kapłan